

Resultat på riktigt

En rapport om hur vi kan skapa en effektiv och kunskapsbaserad arbetsmarknadspolitik

| ✖ | Kompetensföretagen | Utbildningsföretagen

Innehåll

Innehåll	1
Förord	2
1. Det arbetsmarknadspolitiska landskapet i Sverige	3
1.1 En fragmenterad verklighet.....	3
1.2 Avsaknad av transparens och uppföljning	4
1.3 Arbetslöshetens utveckling	4
2. Arbetsmarknadspolitikens kostnader	5
2.1 Arbetsmarknadspolitik som andel av BNP.....	5
2.2 Statens utgifter för arbetsmarknadspolitiken i Sverige.....	8
2.2.1 Budget för utgiftsområde Arbetsmarknad och arbetsliv	8
2.2.2 Fördelning av anslagsposter	9
2.3 Återlämnade medel	12
3. Transparens och uppföljning i arbetsmarknadspolitiken	15
3.1 Nuläge	15
3.1.1 Den politiska uppföljningen av arbetsmarknadspolitiken	15
3.1.2 Arbetsförmedlingens uppföljning	16
3.1.3 Uppföljning av upphandlade leverantörers insatser	17
3.1.4 Andra aktörer	18
3.2 Ändamålsenlig uppföljning och utvärdering.....	20
3.2.1 Effektutvärderingar	20
3.2.2 Gemensamma kriterier för utvärdering	21
4. Fallstudier	23
5. Policyförslag för en mer effektiv arbetsmarknadspolitik.....	30
Policyförslag 1:	30
Avslutande ord	34
Källor	35

Förord

Den här rapporten syftar till att belysa en av de mest grundläggande – men ofta förbisedda – bristerna i svensk arbetsmarknadspolitik: avsaknaden av ett helhetsgrepp om kostnader och resultat som grund för bedömningar av insatser och prioriteringar. Trots att arbetsmarknadsområdet omsätter en betydande andel av BNP, saknas i praktiken de verktyg som krävs för att kunna jämföra olika insatsers effektivitet. Det blir särskilt viktigt med jämförelser när arbetsmarknadspolitiska insatser utförs av ett brett spektrum av aktörer, såsom privata leverantörer, kommuner, Arbetsförmedlingen, Samhall och omställningsorganisationer.

Bland alla dessa aktörer i arbetsmarknadspolitiken är det i princip bara Arbetsförmedlingens upphandlade tjänster som följs upp med någon form av systematik. För övriga delar av politikområdet är uppföljning mer att betrakta som ett undantag än som en integrerad del av styrningen. Därmed saknar Sverige det beslutsunderlag som krävs för att kunna bedriva en effektiv och kunskapsbaserad arbetsmarknadspolitik.

Den här rapporten syftar till att synliggöra behovet av transparens i och uppföljning av arbetsmarknadspolitiken. I rapporten argumenterar vi för fem policyförslag, som syftar till att förbättra arbetsmarknadspolitikens funktionssätt.

Vi menar att arbetsmarknadspolitiken behöver:

1. Öppenhet och transparens som grund för jämförbarhet
2. Enhetlig uppföljning av samtliga insatser
3. Resultatbaserade ersättningar som incitament för effektivitet
4. Använda upphandlingar som verktyg för kvalitet och utveckling, och
5. Fullt utnyttjande av medel till arbetsmarknadspolitiska insatser.

Underlagen till rapporten har tagits fram av Werket AB. Bearbetning och framtagande av policyförslag har gjorts av oss på Kompetensföretagen och Utbildningsföretagen. Fokus ligger på den statliga arbetsmarknadspolitiken och de insatser som utförs av Arbetsförmedlingen såväl i egen regi som via upphandlade leverantörer. På så sätt vill vi öppna för en diskussion om hur en transparent och jämförbar uppföljning skulle kunna se ut.

Ytterst vill vi bidra till att skapa förutsättningar för en ändamålsenlig och effektiv arbetsmarknadspolitik som gynnar såväl arbetssökande som skattebetalare. Vi hoppas på så sätt att rapporten är ett steg på vägen för att lägga grunden för resultat på riktigt.

Jessica Forss Katz & Per Hammar

1. Det arbetsmarknadspolitiska landskapet i Sverige

1.1 En fragmenterad verklighet

Den svenska arbetsmarknadspolitiken präglas sedan länge av en stark fragmentering. Den som försöker skapa sig en samlad bild av arbetsmarknadspolitiken finner flera huvudmän som styrs av olika uppdrag och regelverk. Arbetsförmedlingen, privata företag, omställningsorganisationer, kommuner och Samhall agerar i, i viss mån, parallella strukturer, där varje system i bästa fall förstår sin uppgift – men inte sin roll i den större helheten.

Den statliga arbetsmarknadspolitiken med Arbetsförmedlingen och omställningsorganisationerna i spetsen kompletteras framöver av kravet på kommunerna att aktivera arbetslösa som uppbär ekonomiskt bistånd. Konstruktivt organiserad leder detta till en positiv institutionell konkurrens till gagn för de arbetslösa. Men det riskerar också leda till att arbetslösa får ännu svårare att överblicka de olika arbetsmarknadspolitiska stödfunktionerna.

På senare år har också sammansättningen av Arbetsförmedlingens målgrupper förändrats. Andelen arbetssökande med kort utbildning, bristande språkkunskaper, ohälsa eller svag arbetslivserfarenhet har ökat. Det har successivt förskjutit myndighetens uppdrag till att möta mer komplexa och sammansatta behov av myndighetsutövning. Detta innebär högre krav på samordning, kompetens och verktyg än tidigare.

Samtidigt är detta inte nya problem. Samtliga regeringar, oavsett politisk färg, har haft chansen att ta helhetsgrepp, men samordningen har inte sällan stannat vid goda intentioner och projektfinansierade initiativ i stället för genomarbetade reformer. Nya lösningar har lagts till gamla, och resultatet har blivit ett system som är svårt att överblicka även för dem som arbetar inom det.

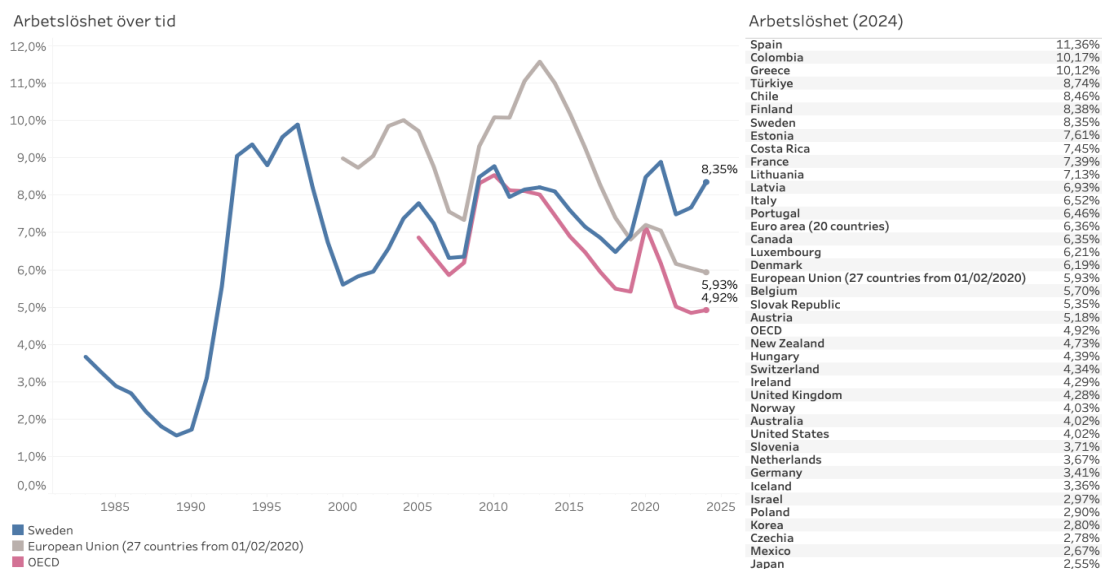
För arbetssökande innebär det otydliga vägar mot arbetsmarknaden. För samhället innebär det en okunskap om insatsernas utfall och kostnadseffektivitet. Det i sin tur försvårar möjligheten för politiker att fatta välgrundade beslut, vilket riskerar att fördjupa arbetslösheten och ytterligare försvåra näringslivets långsiktiga kompetensförsörjning.

1.2 Avsaknad av transparens och uppföljning

Ett av de mest grundläggande problemen i dagens arbetsmarknadspolitiska system är avsaknaden av gemensamma principer för uppföljning. Medan upphandlade insatser hos Arbetsförmedlingen granskas, mäts och utvärderas, sker uppföljning av andra aktörers verksamheter (inklusive Arbetsförmedlingens egna verksamheter) – om uppföljning alls sker – på helt andra grunder. Kommunala insatser redovisas exempelvis inte på ett sätt som möjliggör jämförelser, och flera andra verksamheter saknar resultatmått överhuvudtaget. Detta skapar två problem. Det första är att man inte vet vad som fungerar. Det andra problemet är att det inte går att prioritera insatser på ett ändamålsenligt sätt. I stället för att styra resurser till det som ger effekt, styrs resurser i många fall till initiativ och insatser som råkar ligga nära till hands, vara politiskt gångbara eller som existerar sedan tidigare.

1.3 Arbetslöshetens utveckling

Arbetslösheten har bitit sig fast på höga nivåer i Sverige samtidigt som arbetslösheten inom OECD och EU har sjunkit efter pandemin. Sverige hade den sjunde högsta arbetslösheten i OECD 2024, med en officiell arbetslöshet på 8,35 procent. Detta motsvarade nästan dubbelt så hög arbetslöshet som OECD-snittet på 4,92 procent, och en bra bit över EU-snittet på 5,93 procent. Sedan dess har situationen i Sverige försämrats, och arbetslösheten uppgick i augusti 2025 till 8,7 procent.¹ Den svenska arbetsmarknaden har dessutom visat sig dras med särskilda matchningssvårigheter jämfört med de nordiska grannländerna.²

Figur 1: Relativ arbetslöshet (andel av arbetskraften) över tid, samt 2024. Källa: OECD Data Explorer

¹ OECD Data Explorer (Infra-annual labour statistics), speglar respektive lands officiella arbetslöshetsstatistik. I Sverige är det Statistikmyndigheten SCB som ansvarar för att ta fram denna statistik. Senaste mätningarna finns i SCB:s AKU, arbetskraftsundersökning, som visar att arbetslösheten låg på 8,7 procent i augusti (säsongrensad och utjämnad), se [Arbetskraftsundersökningarna \(AKU\)](#), hämtad 2025-10-03.

² Matchningsproblem och långtidsarbetslöshet i Norden efter pandemin, IFAU Working Paper 2025:5, 25 april 2025.

2. Arbetsmarknadspolitikens kostnader

Sverige är ett av de OECD-länder som satsar mest på arbetsmarknadspolitik. De höga utgifterna omfattar såväl direkta transfereringar (bland andra a-kassa och aktivitetsstöd) som aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser till arbetssökande. Det finns flera olika sätt att mäta arbetsmarknadspolitiska kostnader. I detta avsnitt undersöks kostnaderna för arbetsmarknadspolitik som andel av BNP, statens utgifter för politikområdet samt återlämnade medel.

2.1 Arbetsmarknadspolitik som andel av BNP

Kostnaderna för den aktiva arbetsmarknadspolitik kan, enligt OECD:s definition, uttryckas som andel av BNP.³ De delar av arbetsmarknadspolitik som OECD kategoriserat som "aktiva program"⁴ inkluderar:

1. Administration
2. Matchningsstöd (såväl offentliga som privata utförare)
3. Arbetsmarknadsrelaterad utbildning, vilket inkluderar praktikplatser
4. Olika former av temporära anställningsstöd
5. Anställningsstöd för personer med funktionshinder
6. Rehabilitering
7. Stöd för att starta eget företag

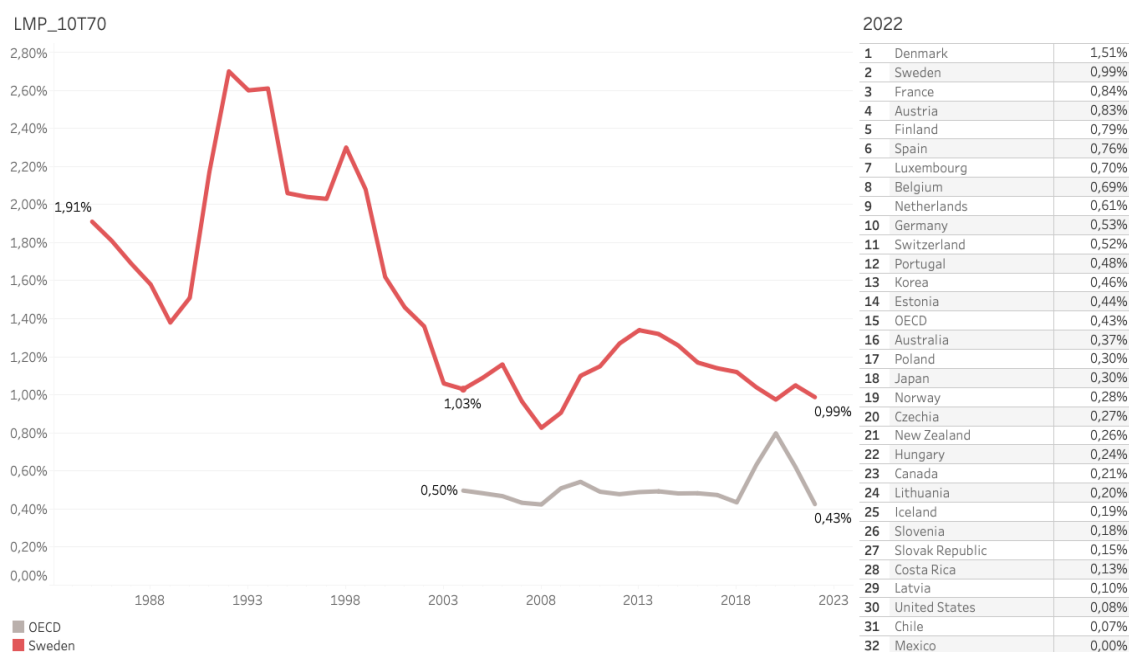
Måttet exkluderar de kategorier som OECD klassificerar som passiv arbetsmarknadspolitik, till vilka räknas transfereringar till arbetslösa i form av arbetslöshetsersättning i olika former och ersättning för förtidspension. OECD:s kategorisering av aktiva program inkluderar dock olika typer av anställningsstöd, som i den svenska debatten inte alltid klassificeras som aktiv arbetsmarknadspolitik.

Data för genomsnittet i OECD finns tillgängliga endast från 2004. Sveriges kostnader för aktiv arbetsmarknadspolitik har under hela den jämförbara perioden varit avsevärt högre än OECD-genomsnittet, vilket indikerar en i grunden hög ambitionsnivå för politikområdet. Under 2022, som är det senaste tillgängliga året, är Sveriges kostnader mer än dubbelt så höga som OECD-genomsnittet. Uttryckt som andel av BNP har Sveriges kostnader för den aktiva arbetsmarknadspolitik minskat från 1,91 procent av BNP 1985 till 0,9 procent av BNP 2022. Kostnaderna ökade markant i samband med 90-talskrisen samt efter finanskrisen 2008.

³ OECD Data Explorer (Labour Market Programmes).

⁴ OECD-indikator LMP_10T70 (Coverage and classification of OECD data for public expenditure and participants in labour market programmes).

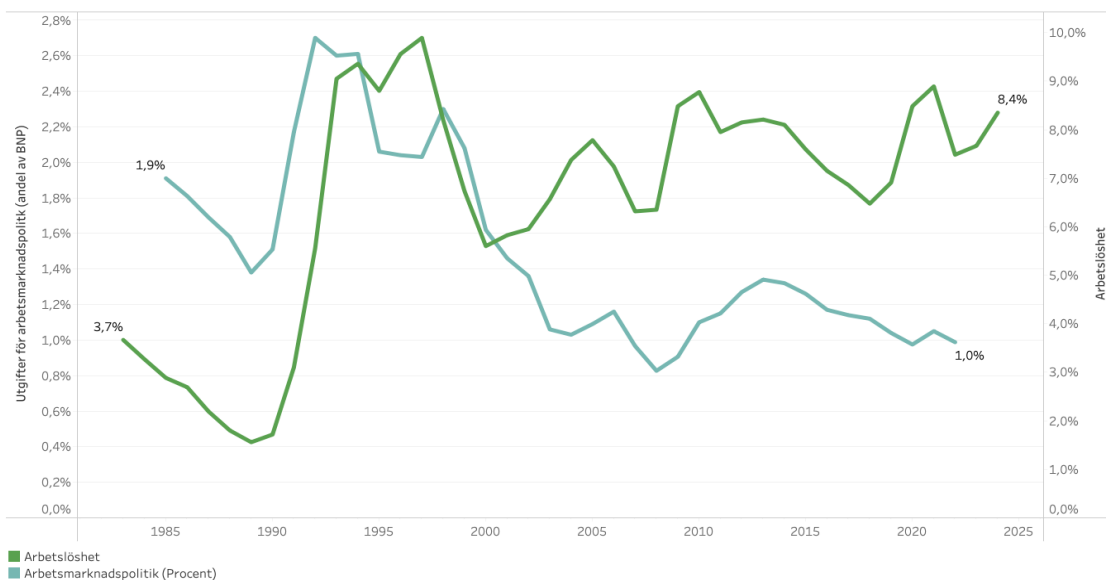
Under 2020 ökade kostnaderna för aktiv arbetsmarknadspolitik markant inom OECD. Motsvarande ökning skedde dock inte i Sverige eller de andra nordiska länderna. Det finns flera förklaringar till detta. Dels fokuserade de nordiska länderna på att anpassa och utöka redan befintliga insatser i stället för att sätta nya, dels tillät den starka digitala infrastrukturen en snabb övergång till digitala tjänster utan att påverka kostnaderna drastiskt, och dels tillhör Sverige de länder som redan innan krisen spenderade stora summor på arbetsmarknadspolitiken.⁵

Figur 2: Offentliga utgifter för arbetsmarknadspolitik (kategori 1-7) som andel av BNP. Källa: OECD Data Explorer

Flera länder spenderar avsevärt mindre medel på arbetsmarknadspolitik, men har ändå en lägre arbetslöshet än Sverige. Sverige, med sina kostnader på 0,99 procent av BNP 2022, tillhör de länder som spenderar mest på aktiv arbetsmarknadspolitik. Faktum är att Danmark är det enda land inom OECD som under 2022 spenderade en större andel av BNP på aktiv arbetsmarknadspolitik. Våra andra nordiska grannar, bortsett från Danmark, spenderar en avsevärt mindre andel - Finland spenderade 0,79 procent av BNP och hade en arbetslöshet på 8,4 procent, Norge spenderade 0,28 procent och hade en arbetslöshet på 4,0 procent, medan Island spenderade 0,19 procent och hade en arbetslöshet på 3,7 procent.

⁵ *Nordic Lessons for an Inclusive Recovery? Responses to the Impact of COVID-19 on the Labour Market*, OECD (2023).

Figur 3: Arbetslöshet och offentliga utgifter för arbetsmarknadspolitik (kategori 1-7) i Sverige. Källa: OECD Data Explorer

I jämförelse med OECD-genomsnittet sticker Sveriges utgifter för arbetsmarknadspolitik ut i specifika underkategorier. Diagrammet nedan visar underkategorierna för det som av OECD klassificeras som aktiv arbetsmarknadspolitik.

(LMP_11) Placement and related services	Oecd	0,05							
	Sweden	0,27							
(LMP_12) Benefit administration	Oecd	0,03							
	Sweden	0,03							
(LMP_13) Other or not separately identified administration costs	Oecd	0,04							
	Sweden	0,05							
(LMP_21) Institutional training	Oecd	0,06							
	Sweden	0,06							
(LMP_22) Workplace training	Oecd	0,01							
	Sweden	0,00							
(LMP_23) Integrated training	Oecd	0,01							
	Sweden	0,00							
(LMP_24) Special support for apprenticeship	Oecd	0,01							
	Sweden	0,00							
(LMP_41) Recruitment incentives	Oecd	0,06							
	Sweden	0,35							
(LMP_42) Employment maintenance incentives	Oecd	0,03							
	Sweden	0,00							
(LMP_43) Job rotation and job sharing	Oecd	0,00							
	Sweden	0,00							
(LMP_51) Sheltered and supported employment	Oecd	0,06							
	Sweden	0,20							
(LMP_52) Rehabilitation	Oecd	0,02							
	Sweden	0,02							

Figur 4: Jämförelse mellan Sverige och OECD, underkategorier för kategori 1-7, andel av BNP. Källa: OECD Data Explorer

Under 2022 spenderade Sverige 0,27 procent av BNP på kategori 1.1 - "Placement and related services", medan OECD-genomsnittet låg på 0,05 procent. Denna kategori inkluderar matchningsarbete, exempelvis genom platsanvisningar, rådgivning och stöd till arbetssökande, men också arbetsgivararbete.

Inom kategorin 4.1 - "Recruitment incentives" avvek Sverige, med 0,35 procent av BNP, kraftigt från OECD-genomsnittet som spenderade 0,06 procent av BNP på denna kategori. Kategorin täcker in olika typer av tidsbegränsade lönesubventioner eller anställningsstöd, vilket är den huvudsakliga anledningen till att Sverige ligger så pass högt över OECD. Sverige, med sina relativt höga ingångslöner, spenderar stora medel på lönesubventioner jämfört med andra länder.⁶

Även inom kategori 5.1 - "Sheltered and supported employment", som omfattar anställningsstöd för personer med permanent nedsatt arbetsförmåga, sticker Sverige ut i förhållande till OECD-genomsnittet. 2022 spenderade Sverige 0,2 procent av BNP på denna kategori, medan genomsnittet för OECD var 0,06 procent.

2.2 Statens utgifter för arbetsmarknadspolitiken i Sverige

Ett annat sätt att undersöka kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken är att titta närmare på statens budget. Arbetsmarknadspolitiken ryms i statens budget under utgiftsområde 14 (UO14) - *Arbetsmarknad och arbetsliv*.

2.2.1 Budget för utgiftsområde Arbetsmarknad och arbetsliv

Budgeterade medel för UO14 har ökat från 78,8 miljarder 1997 till 93,5 miljarder 2024, motsvarande en ökning om 18,7 procent. Givet att de allmänna prisökningarna i samhället under samma period uppgått till 61,3 procent har alltså utgifterna för UO14 i reala termer minskat under perioden. Detta tyder på att arbetsmarknadspolitiken relativt sett har fått minskat utrymme i statens prioriteringar.

Som andel av den totala statsbudgeten har budgeterade medel för UO14 minskat från 11,4 procent av statsbudgeten år 1997 till 6,7 procent år 2024. Fortsatt utgör dock utgifterna för arbetsmarknadspolitik en betydande andel av statens budget. UO14 var den sjunde största budgetposten i statsbudgeten 2024.⁷

⁶ Se exempelvis *Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga risker*, Riksrevisionen RiR 2023:17 samt *Etablering eller segmentering? – En analys av systemet med subventionerade anställningar*, LO 2022.

⁷ Utgiftsområde 14 *Arbetsmarknad och arbetsliv* utgjorde 2024 6,73% av totala statsbudgeten, att jämföra med exempelvis rättsväsendet som låg på 5,67% och utbildning och universitetsforskning som låg på 7,2%.

Utgiftsområde 14 - mnkr

Utgiftsområde 14 - andel av budget (inkl. ändringsbudgetar)

Figur 5: Budgeterade medel för utgiftsområde 14, inklusive ändringsbudgetar (löpande priser och andel av statens totala budgetomslutning). Källa: ESV

2.2.2 Fördelning av anslagposter

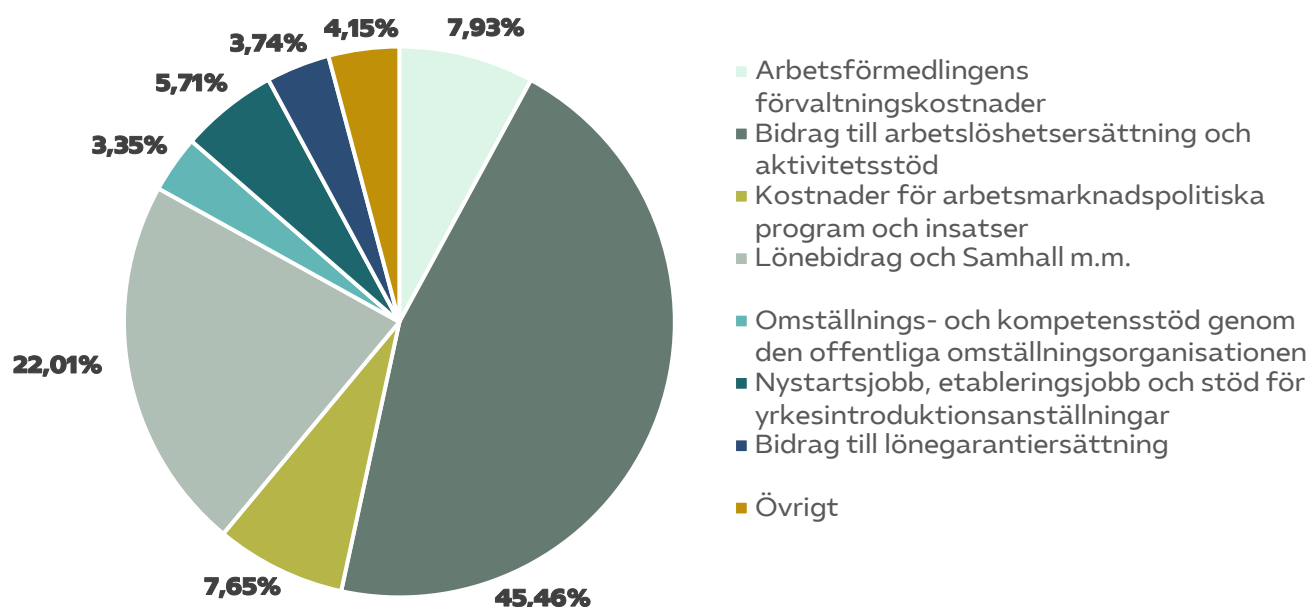
Inom utgiftsområde 14 ryms ett antal anslagposter. Tabellen nedan visar hur den totala budgetomslutningen år 2024 om 93,5 miljarder kronor inom utgiftsområde 14 fördelades över de olika anslagsposterna. Nästan hälften (45,5 procent) tilldelades anslag 1.2 - *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* - och rör därmed direkta transfereringar till arbetslösa individer. Även anslag 1.12 - *Bidrag till lönegarantiersättning* - kan sägas utgöra direkta transfereringar till enskilda.

Nedan tabell samt diagram illustrerar fördelningen av budgetposter för utgiftsområdet.

Anslag	Anslagsnamn	Budget + Än.. 2024	Andel 2024	Utfall 2024
1401001	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 415	7,93%	7 453
1401002	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	42 526	45,46%	42 334
1401003	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	7 158	7,65%	6 173
1401004	Lönebidrag och Samhall m.m.	20 586	22,01%	19 402
1401005	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	133	0,14%	132
1401006	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	100	0,11%	0
1401007	Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	1 387	1,48%	1 323
1401008	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärderi..	47	0,05%	47
1401009	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	83	0,09%	83
1401010	Bidrag till administration av grundbeloppet	62	0,07%	62
1401011	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8	0,01%	8
1401012	Bidrag till lönegarantiersättning	3 503	3,74%	3 360
1401013	Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsan..	5 342	5,71%	3 592
1401014	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	874	0,93%	787
1401015	Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställ..	3 131	3,35%	2 592
1402001	Arbetsmiljöverket	880	0,94%	886
1402002	Arbetsdomstolen	37	0,04%	37
1402003	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	44	0,05%	44
1402004	Medlingsinstitutet	61	0,06%	56
1402005	Myndigheten för arbetsmiljökunskap	51	0,05%	48
1402006	Regional skyddsombudsverksamhet	112	0,12%	112
Total		93 540	100,00%	88 531

Figur 6: Budget (inklusive ändringsbudgetar) för utgiftsområde 14 bruten på anslag (mnkr). Källa: ESV

Andelar av UO14 år 2024

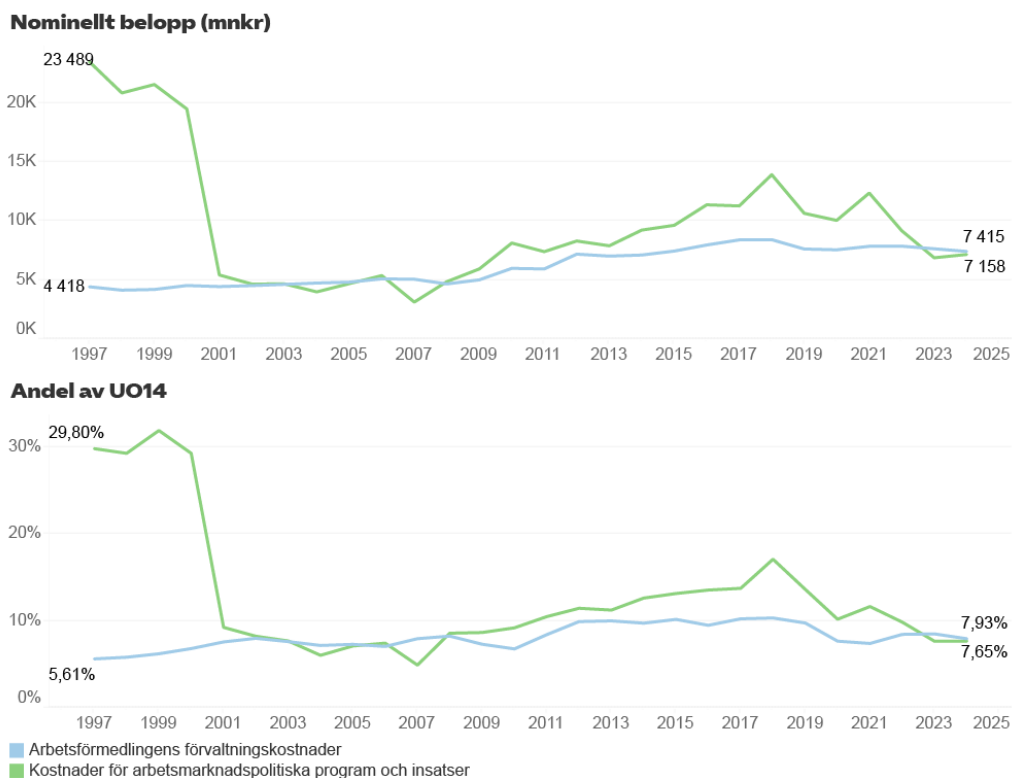

Figur 7: Budgetfördelning (inklusive ändringsbudgetar) för största anslagsposterna inom utgiftsområde 14 (mnkr). Källa: ESV

En annan stor del av budgetutrymmet för utgiftsområde 14 utgörs av medel för olika typer av subventionerade anställningar. Här återfinns bland annat anslagsposterna 1.4 - Lönebidrag och Samhall m.m. (22 procent av budgeterade medel) samt anslagspost 1.13 - Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar (5,7 procent).

De anslagsposter som primärt är av intresse för denna rapport är 1.1 - *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* (7,9 procent av budgeterade medel 2024), samt 1.3 - *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* (7,7 procent). Tillsammans rymmer de vad som i den svenska debatten ofta kallas för *aktiva insatser*. OECD:s definition av aktiv arbetsmarknadspolitik inkluderar, till skillnad från dessa anslagsposter, också olika typer av lönestöd och subventioner.

Anslagspost 1.1 rymmer, i enlighet med namnet, Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader. Här återfinns alla kostnader för Arbetsförmedlingens egen personal, lokaler och andra administrativa kostnader. Anslagspost 1.3 rymmer alla kostnader för arbetsmarknadspolitiska program. Hit räknas alla upphandlade tjänster, dock inte de tjänster Arbetsförmedlingen utför i egen regi, utan kostnaderna för myndighetens egna insatser ryms under anslagspost 1.1.

Figur 8: Utgifter för anslag 1.1 och 1.3 i utgiftsområde 14, löpande priser och andel av UO14. Källa: ESV

I slutet av 1990-talet var budgeten för arbetsmarknadspolitiska program och insatser avsevärt högre än efterföljande år, sannolikt som en konsekvens av 90-talskrisen. Från 2008 (efter finanskrisen) och framåt ökade budgeten för anslaget. Det nådde sin topp under 2018 och har därefter minskat och uppgick under 2024 till 7,7 procent av budgeterade medel för UO14. Bortser vi från utökningen under finanskrisen har anslaget mellan 2001 och 2024 ökat med 32,1 procent i nominella termer. Under samma period uppgick den allmänna prisökningen till 55,4 procent. Med andra ord har budgeterade medel för anslaget sjunkit i reala termer. Det

indikerar att ambitionsnivån för arbetsmarknadspolitiken fått stryka på foten för andra politiska prioriteringar.

Den största utgiftsposten, motsvarande 1,7 miljarder kronor, utgjordes av *Introduktionsjobb*. Kompletterande aktörer, som innefattar matchningstjänster och övriga tjänster, omfattade totalt 2,5 miljarder om man summerar kostnaderna för deltagare inom och utanför program, medan arbetsmarknadsutbildningen omfattade kostnader om 1,1 miljarder.

Lika kraftiga förändringar som i anslag 1.3 finns inte i anslag 1.1 - *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader*. Andelen av budgeterade medel har för detta anslag ökat från 5,6 procent 1997 till 7,9 procent 2024. I nominella termer har budgeterade medel för anslag 1.1 ökat med 67,8 procent, vilket i praktiken innebär en liten real ökning jämfört med KPI (61,3 procents ökning under motsvarande period).

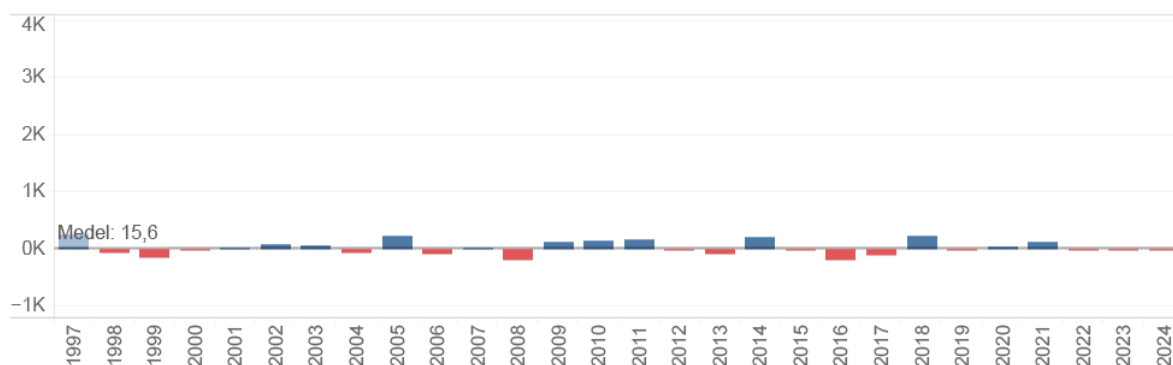
2.3 Återlämnade medel

Arbetsförmedlingen får ofta kritik för att de inte förmår nyttja de medel de blivit tilldelade i budget, utan att de i stället tenderar att återlämna pengar till regeringen efter årets slut. En undersökning av data från Ekonomistyrningsverket (ESV) kring budgetar (inklusive ändringsbudgetar) och utfall för respektive år visar att det finns fog för kritiken. Arbetsförmedlingen har under den period som dataunderlaget sträcker sig återlämnat betydande medel.

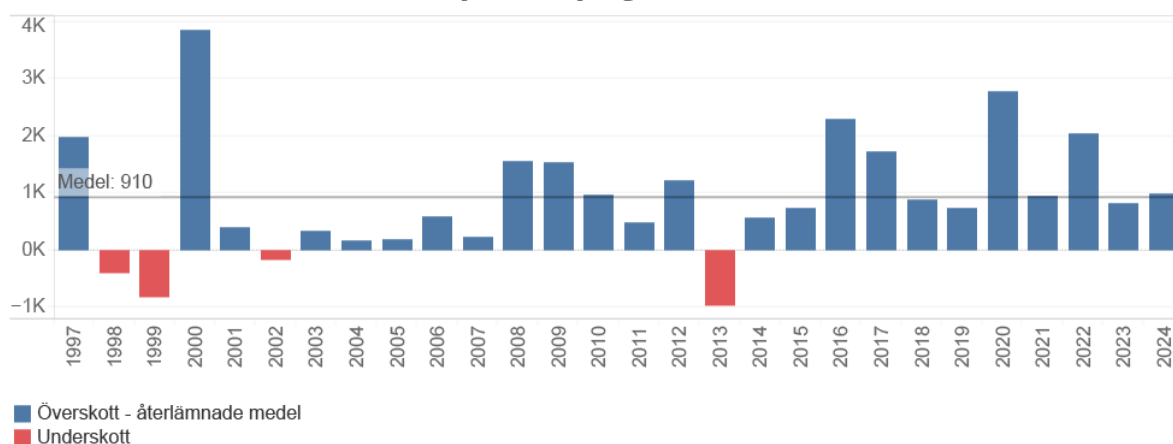
Diagrammet nedan visar omfattningen av problemet. De blå staplarna över nollpunkten indikerar hur stora belopp Arbetsförmedlingen för det specifika året återlämnat, och visar följaktligen ett underutnyttjande i förhållande till budgeterade medel. De röda staplarna under nollpunkten indikerar att Arbetsförmedlingen nyttjat mer medel än vad som budgeterats på respektive anslag för ett specifikt år.

Under perioden 1997 till och med 2024 har Arbetsförmedlingen i genomsnitt underutnyttjat anslagsposten 1.1 - *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* med 16 miljoner kronor. Det genomsnittliga underutnyttjandet för anslagspost 1.3 - *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* är avsevärt större - hela 910 miljoner kronor.

1.1 - Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

1.3 - Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Figur 9: Differens mellan budgeterade medel (inklusive ändringsbudgetar) och utfall för anslag 1.1 och 1.3 (mnkr). Källa: ESV

Diskrepansen mellan de båda anslagsposterna är slående. Den genomsnittliga avvikelser för anslag 1.1 är 0,27 procent, medan den för anslag 1.3 är 10,06 procent. Arbetsförmedlingen tycks kapabla att planera resursutnyttjandet för den egna förvaltningen på ett bra sätt, men inte vad gäller medel för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

Arbetsförmedlingen tycks kapabla att planera resursutnyttjandet för den egna förvaltningen på ett bra sätt, men inte vad gäller medel för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

Det finns flera förklaringar till att Arbetsförmedlingen har svårt att fullt ut nyttja budgeterade medel för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

I perioder har budgeten för aktivitetsstöd (anslagspost 1.2) varit underdimensionerad. En person som anvisas till en insats, exempelvis arbetsmarknadsutbildning eller Rusta och matcha 2, får sin försörjning i form av

aktivitetsstöd, även om personen i fråga fortfarande skulle kunna uppbära arbetslöshetskassa. Budgeten för aktivitetsstöd kan därmed påverka Arbetsförmedlingens möjligheter att anvisa till insatser som belastar anslag 1.3.

På senare år har Arbetsförmedlingen i sina budgetunderlag påpekat att det finns en obalans mellan tilldelade medel för förvaltningsanslag och programmedel. Myndigheten menar med andra ord att de inte har resurser för att kunna fatta tillräckligt många beslut, vilket påverkar nyttjandet av anslag 1.3.⁸

En annan möjlig förklaring är förändringar i politiska prioriteringar. Dessa tenderar dock att komma i samband med budgettilldelningen och inte under budgetåret. Ofta finns dock ingen utförlig förklaring till varför sparandet på anslag 1.3 blir så pass stort. I Arbetsförmedlingens utgiftsprognos från februari 2025 förklaras anslagssparandet (återlämnade medlen) med att "Framför allt var det kostnaderna för upphandlade tjänster som blev lägre än bedömt"⁹, dock utan att detta vidare förklaras. Sammanfattningsvis har Arbetsförmedlingen återkommande lämnat tillbaka betydande belopp till statskassan, särskilt inom anslag 1.3, vilket tyder på en bristande förmåga att fullt ut nyttja budgeterade medel för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

⁸ Se exempelvis Arbetsförmedlingens utgiftsprognos *Prognos för utbetalningar 2023–2026*, 2023-02-06.

⁹ *Prognos för utbetalningar - Bedömning per 3 februari 2025*, Arbetsförmedlingen.

3. Transparens och uppföljning i arbetsmarknadspolitik

För att kunna utvärdera arbetsmarknadspolitik krävs transparens och uppföljning. I dagens arbetsmarknadspolitiska system saknas dock gemensamma principer för uppföljning. Därmed saknas också kunskap och förståelse för vilka insatser som fungerar, och resurser kan inte styras på ett ändamålsenligt sätt. I detta avsnitt identifieras nuläget i uppföljningen av arbetsmarknadspolitik samt ett förslag med fyra grundläggande kriterier för vad en mer transparent och enhetlig uppföljning bör bestå av.

3.1 Nuläge

Uppföljningen av arbetsmarknadspolitik och insatserns resultat och kostnader skiljer sig åt. Nedan beskrivs övergripande hur uppföljningen genomförs i dagsläget av de ansvariga huvudmännen, politikerna, Arbetsförmedlingen och andra aktörer.

3.1.1 Den politiska uppföljningen av arbetsmarknadspolitik

Politiken har ett avgörande ansvar för uppföljningen av arbetsmarknadspolitik, inte minst genom sin styrning av Arbetsförmedlingen. Genom att formulera tydliga resultatbaserade mål i regleringsbrev och andra styrdokument kan regeringen tvinga fram ett mer transparent och jämförbart uppföljningssystem. I dag präglas målstyrningen dessvärre ofta av vaga formuleringar. Exempelvis har de senaste årens regeringar förordat att "Påtagligt minska kostnaderna per genomsnittlig deltagare i tjänsten"¹⁰ eller se till att antalet arbetssökande i en viss tjänst ska "öka".¹¹ Detta har i praktiken styrt mot volymer snarare än avsedd effekt för arbetsmarknadspolitiska insatser. Regeringen ger inte sällan regleringsbrevsuppdrag där Arbetsförmedlingen ombeds att ge lägesbeskrivningen muntligen till Arbetsmarknadsdepartementet. Det innebär att eventuell dokumentation inte görs offentlig.

Regeringen följer även upp de arbetsmarknadspolitiska insatserna genom myndighetens återrapporter och årsredovisningar samt i budgetpropositioner. Dock följs insatserna främst upp utifrån antal deltagare och andel som kommer i resultat samt aggregerade kostnader. I budgetpropositionerna tenderar regeringen främst att göra konstateranden om hur arbetsmarknadspolitiska tjänster använts och budgeten fördelas kommande år. I dessa rapporteringar saknas bedömning över kostnadseffektiviteten i tjänsterna, och det görs heller inte någon jämförande eller jämförbar analys av utfallet av tjänsterna.

¹⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsdepartementet A2025/00282.

¹¹ Ibid.

3.1.2 Arbetsförmedlingens uppföljning

Inom ramen för Arbetsförmedlingens verksamhet erbjuds ett brett utbud av insatser. Allt från subventionerade anställningar och program till vägledning, matchning och utbildning. Trots detta saknas en enhetlig modell för hur dessa insatser ska följas upp. Resultat och kostnader redovisas i vissa fall, men ofta saknas systematik, jämförbarhet och möjlighet att bedöma insatsernas faktiska resultat. Vissa tjänster mäts noggrant medan andra, trots omfattande volymer och betydande resurser, saknar tydlig målstyrning och uppföljningslogik.

Arbetsförmedlingen publicerar årligen en årsredovisning, där statistik om arbetslöshet, deltagande och övergripande resultat presenteras. Uppgifterna är ofta aggregerade och saknar nödvändig nedbrytning på insatsnivå. Det går i regel inte att utläsa vilka specifika åtgärder som gett vilket utfall eller till vilken kostnad. Därtill genomför myndigheterna analyser sporadiskt, vilket försvårat lärande och utveckling under användningsperioden. Exempelvis kom en utvärdering av extratjänsterna först 2024, två år efter att anställningsstödet slutat gälla.

Det går i regel inte att utläsa vilka specifika åtgärder som gett vilket utfall eller till vilken kostnad. Statskontoret konstaterade i början av 2025 att Arbetsförmedlingen saknar tillräcklig kontroll över sin egen resursanvändning och att insynen i myndighetens resultat är begränsad vilket är otillräckligt som underlag för styrning och ansvarsutkrävande.¹² I praktiken saknas därmed den transparens som krävs för att politiken ska kunna fatta välinformerade beslut, prioritera mellan alternativ och lära av erfarenheter.

I praktiken saknas därmed den transparens som krävs för att politiken ska kunna fatta välinformerade beslut, prioritera mellan alternativ och lära av erfarenheter.

Trots att Arbetsförmedlingens egna insatser historiskt sett utgör en betydande del av den samlade arbetsmarknadspolitiken, saknas systematisk information om deras faktiska resultat. I flera av de mest omfattande insatserna förs varken resultat- eller kostnadsstatistik, vilket omöjliggör utvärdering. Detta gäller också för insatser där antalet deltagare ökat kraftigt vilket ytterligare förstärker behovet av ett enhetligt uppföljningsramverk. Avsaknaden av uppföljning gör det i dagsläget omöjligt att bedöma om de resurser som styrs till dessa tjänster skapar faktisk nytta eller om deltagare i praktiken får ändamålsenligt stöd.

¹² *Gör jobbet! En mer effektiv användning av Arbetsförmedlingens förvaltningsmedel*, Statskontoret 2025:2.

Utöver detta saknas ett generellt bedömningsstöd som kan användas för att väga in deltagarens bakgrund och förutsättningar. Ett sådant stöd finns i dagsläget enbart inom ramen för tjänsten *Rusta och matcha 2*, men inte för övriga delar av myndighetens verksamhet. Utan en sådan gemensam grund blir det omöjligt att justera resultatmått utifrån individens förutsättningar – något som är avgörande för att kunna jämföra insatser på ett rättvist och träffsäkert sätt. Det innebär i praktiken att vissa insatser kan framstå som mer effektiva än de faktiskt är, enbart för att de riktas till deltagare med starkare förutsättningar.

Arbetsförmedlingens uppföljningsverksamhet kan främst förstås som att vara till för att förbättra intern uppföljning inom myndigheten. Detta då det saknas gemensamma indikatorer och strukturerade krav på redovisning per insats. Utomstående kan få tillgång till viss information genom myndighetens statistiksida och genom att kontakta myndigheten direkt. Likväl saknas i dessa sammanställningar tydliga och jämförbara data och resultat i respektive tjänster, inte minst saknas information om myndighetens egna insatser.

3.1.3 Uppföljning av upphandlade leverantörers insatser

Upphandling har blivit en central del av arbetsmarknadspolitiken med potential att höja kvaliteten genom konkurrens, specialisering och resultatbaserad ersättning. När den fungerar väl kan den skapa transparens och bättre utfall, särskilt med tydliga ersättningsmodeller och uppföljning. I praktiken har dock systemet ofta präglats av brister i uppföljning, otillräckliga incitament och bristande krav på leverantörers kapacitet och resultat.

För att upphandling ska nå sin fulla potential krävs en aktiv marknadsförvaltning av beställaren – i detta fall Arbetsförmedlingen. Det innebär att följa upp prestationer, justera ersättningssystem och säkerställa att krav och uppföljning styr mot kvalitet. Utan detta riskerar även välutformade incitament att bli verkningslösa på en marknad som inte utvecklas eller förvaltas långsiktigt.

Under senare år har resultatbaserad ersättning fått ökad betydelse, särskilt i tjänster som matchningstjänsten *Rusta och matcha 2*, där ersättning kopplas till deltagarnas övergång till arbete eller utbildning. Det har skapat tydligare incitament och bättre uppföljning. Samtidigt är tillämpningen ojämn – i flera arbetsmarknadspolitiska tjänster baseras ersättningen fortfarande på närvaro snarare än resultat, vilket försvagar drivkrafterna för kvalitet och innovation.

Detta står i bjärt kontrast till myndighetens egen verksamhet, där resurser fördelas via anslag utan koppling till prestation. Det skapar en strukturell obalans där externa aktörer måste leverera för att få betalt, medan interna insatser finansieras oavsett utfall. Det offentliga definierar spelreglerna och bär därmed ansvar för hur marknaden fungerar – både vad gäller effektivitet och legitimitet.

3.1.4 Andra aktörer

Arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvarsområde, men det finns även andra aktörer som verkar inom politikområdet. De övriga aktörerna beskrivs övergripande i detta avsnitt.

Omställningsorganisationer

Omställningsorganisationerna är partsägda organisationer som framför allt ger tidigt stöd till personer som blir uppsagda från sina arbeten. Numera inkluderas också ett stöd för kompetensutveckling för anställda samt studiestöd för vidareutbildning för personer mitt i arbetslivet. Organisationerna finansieras primärt av arbetsmarknadens parter genom kollektivavtal, även om staten numera är medfinansiär till systemet. Eftersom organisationerna är privata stiftelser saknas krav på öppenhet.

Det sammanställs inte några exakta volymer, varken när det gäller antal deltagare eller kostnader för stöden i sin helhet. Därtill saknas enhetliga uppföljningar med jämförbara data kring resultat (i form av nytt jobb eller utbildning). Organisationerna själva rapporterar höga resultat, men det är svårt att jämföra eftersom organisationernas tjänster har olika omfattning. Kammarkollegiets offentliga omställningsorganisation har fått ett uppdrag att samla in data från organisationerna, vilket kommer redovisas i kommande årsredovisningar. Data som lämnas till myndigheten saknar dock information om typ av insats som genomförts.¹³

Kommuner

Trots att arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvarsområde bedriver också kommunerna arbetsmarknadspolitiska insatser. I många kommuner finns en arbetsmarknadsenhet (AME), inte sällan samlokaliserad med de delar av organisationen som arbetar med ekonomiskt bistånd, som ansvarar för kommunala arbetsmarknadspolitiska insatser. Den primära orsaken till att kommunerna bedriver arbetsmarknadspolitiska insatser är att de uppbär kostnaderna för försörjningsstöd. Alla de arbetssökande som uttömt ersättning från de statliga systemen belastar med andra ord direkt kommunernas budget. Den vanligaste orsaken till att en person får ekonomiskt bistånd är arbetslöshet.¹⁴ Kommunerna spenderar avsevärda medel på arbetsmarknadspolitiska insatser. Enligt arbetsgivarorganisationen Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) omfattar arbetsmarknadsverksamheterna årligen cirka 100 000 individer och kostnaderna uppgår till omkring fem miljarder kronor.¹⁵

Huruvida resultaten i de kommunala arbetsmarknadspolitiska insatserna följs upp eller inte är svårt att överblicka. I praktiken bedrivs verksamheten av 290 olika

¹³ Mailväxling med Martin Grund, enhetschef Kammarkollegiet Den offentliga omställningsorganisationen, 2025-05-13.

¹⁴ Socialstyrelsens statistikdatabas för ekonomiskt bistånd.

¹⁵ Arbetsmarknadspolitik, SKR, se <https://skr.se/arbetsmarknad/arbetsmarknadspolitik.7683.html>, hämtad 2025-10-06.

organisationer, som alla har sina egna metoder och rutiner för uppföljning. Det saknas samordning kring uppföljning, och det är följaktligen svårt att veta i vilken grad den kommunala arbetsmarknadspolitiken lyckas med sina mål, eller för den delen om målen är väl definierade. Den nuvarande regeringen planerar att införa ett aktivitetskrav som innebär att kommuner måste tillhandahålla aktiviteter för försörjningsmottagare, men detta har ännu inte formaliserats. Aktiviteterna ska "bidra till att fler ska komma i arbete eller närma sig arbetsmarknaden."¹⁶ Med ett aktivitetskrav kommer kommunerna få en mer framträdande roll i arbetsmarknadspolitiken.

Vuxenutbildning

Utöver de mer renodlade arbetsmarknadsinsatser som behandlats i andra avsnitt finns också en uppsjö utbildningsinsatser som åtminstone delvis skulle kunna anses vara arbetsmarknadspolitiskt motiverade. Det handlar exempelvis om den kommunala vuxenutbildningen (främst regionalt yrkesvux) och de yrkesutbildningar som ombesörjs av Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH). Kostnaderna för dessa utbildningsformer låter sig sammanställas, eftersom det rör sig om offentligt finansierad verksamhet, men det är svårt att avgöra de arbetsmarknadspolitiska resultaten av dem. Vad gäller regionalt yrkesvux tar Skolverket fram statistik om övergångar till arbete eller fortsatta studier.¹⁷ Statistiken gäller dock kommunal vuxenutbildning i stort, och det är inte möjligt att särskilja yrkesutbildningarna ur statistiken.

Myndigheten för yrkeshögskolan följer upp sysselsättning efter avslutad utbildning genom en årlig enkät.¹⁸ Utbildningarnas resultat i arbetsmarknadspolitiska termer är svåra att avgöra, eftersom en stor del av de personer som går utbildningar inom ramarna för yrkeshögskolan redan har ett jobb när utbildningen påbörjas. Det handlar för dessa snarare om vidareutbildning än utbildning för att få ett arbete.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns en mängd olika aktörer inom arbetsmarknadspolitiken, vars utgifter för arbetsmarknadspolitiska insatser är olika väl definierade och följs upp på olikartade sätt. Det har försvårat, för att inte säga omöjliggjort, jämförelser mellan aktörernas insatser, kostnader och resultat i arbetsmarknadspolitiken.

¹⁶ *Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet*, Ds 2024:29.

¹⁷ Skolverket, Statistik om elevers övergång mellan olika skolformer, högskola och arbetsmarknad. Skolverkets webbplats, se <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/statistik-om-elevers-overgang-mellan-olika-skolformer-hogskola-och-arbetsmarknad>, hämtad 2025-09-03.

¹⁸ MYH, Statistik: Sysselsättning efter examen, se <https://www.myh.se/statistik/yrkeshogskoleutbildningar/statistik-program/sysselsattning-efter-examen>, hämtad 2025-09-03.

3.2 Ändamålsenlig uppföljning och utvärdering

En ändamålsenlig uppföljning och utvärdering av arbetsmarknadspolitiken behövs. Nedan beskrivs övergripande hur uppföljning kan utföras med effektutvärderingar respektive gemensamma kriterier för utvärderingar.

3.2.1 Effektutvärderingar

Effektutvärderingar betraktas ofta som den mest tillförlitliga metoden för att bedöma en arbetsmarknadspolitisk insats. Genom att jämföra utfall för personer som deltagit i insatsen med en noggrant utvald kontrollgrupp, kan effektutvärderingar isolera effekten av insatsen från andra faktorer som kan påverka resultaten. Sådana utvärderingar ger viktiga insikter om hur väl olika insatser fungerar.

Samtidigt är effektutvärderingar resurskrävande och komplexa att genomföra. De bygger på avancerade statistiska metoder, omfattande datainsamling och tillgång till detaljerade registerdata. I den svenska kontexten genomförs utvärderingarna främst av myndigheten *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* (IFAU). Komplexiteten leder till att effektutvärderingar endast görs för ett fåtal insatser, och oftast som enstaka forskningsprojekt snarare än som en del av ordinarie löpande uppföljning av samtliga arbetsmarknadspolitiska insatser.

Exempelvis har IFAU genomfört en större effektutvärdering av matchningstjänsten Kundval Rusta och Matcha (KROM).¹⁹ Studien studerade dock marknaden utan att göra någon åtskillnad mellan olika matchningsleverantörer, trots den breda spridningen av resultat sinsemellan (enligt Arbetsförmedlingen mellan 2–54 procent i godkända resultat). Studien missade därmed att få med flertalet centrala mekanismer i tjänsten under den studerade perioden, däribland betyg, resultatöversyner och hävningar av lågpresterande leverantörer.

Studien missade därmed att få med flertalet centrala mekanismer i tjänsten under den studerade perioden, däribland betyg, resultatöversyner och hävningar av lågpresterande leverantörer.

Därtill kan nämnas att Arbetsförmedlingen nyligen har genomfört en egen effektutvärdering av arbetsmarknadsutbildningarna²⁰ samt att det senaste regleringsbrevet hänvisar till att myndigheten "ska samråda med Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering om förutsättningarna för att

¹⁹ *En effektutvärdering av arbetsförmedling med fristående leverantörer*, IFAU 2024:17.

²⁰ *Arbetsmarknadsutbildningars kostnadseffektivitet och bidrag till kompetensförsörjningen*, Arbetsförmedlingen analys 2025:2.

effektutvärdera verksamheten"²¹ – med hänvisning till den nya interna matchningsinsatsen *Sammansatt matchningsstöd* (SMS) för långtidsarbetslöshet.

Även om effektutvärderingar är en viktig komponent för att bygga kunskap om arbetsmarknadspolitiskens effekter, kan de inte ersätta behovet av en systematisk, kontinuerlig och jämförbar uppföljning av alla insatser. Det är denna typ av uppföljning, med tydliga resultatmått, justering för målgrupp, kända kostnader och öppen redovisning, som behöver stärkas i det löpande arbetet. Därtill krävs mer kontinuerliga effektutvärderingar för samtliga insatser för att ge tillräckliga underlag om insatsernas effektivitet och ändamålsenlighet jämfört med andra insatser.

3.2.2 Gemensamma kriterier för utvärdering

För att arbetsmarknadspolitiska insatser ska kunna följas upp och jämföras krävs en gemensam standard för hur uppföljning genomförs. En sådan standard måste vara tillämpbar oavsett målgrupp, insatsens syfte eller vem som ansvarar för genomförandet. I dag saknas en sådan gemensam modell, vilket omöjliggör utvärderingar av insatserns effektivitet och följaktligen att styra resurser dit de gör störst nytta. Kort sagt krävs några centrala kriterier som måste vara uppfyllda för att uppföljningen ska vara jämförbar, rättvis och möjlig att använda som beslutsunderlag.

Kriterierna för uppföljning bör vara att:

1. Resultaten för insatsen mäts utifrån de mål som är definierade för insatsen
2. Resultatmått justeras/viktas utifrån deltagarens bakgrund och förutsättningar
3. Kostnaderna för insatsen mäts
4. Resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet

Avsnitten nedan fördjupar diskussionen kring respektive punkt.

Resultat mäts i förhållande till insatsens mål

Olika insatser kan ha olika mål. Vad gäller arbetsmarknadspolitiska insatser brukar målet ofta vara att deltagaren ska komma i arbete eller utbildning. Andra mål kan dock förekomma, inte minst för de personer som står längre från arbetsmarknaden, exempelvis att en insats leder till att en deltagare minskar avståndet till arbete. För att resultatet av en insats ska kunna mätas i förhållande till målet krävs att utfallet för varje enskild deltagare i insatsen registreras. Detta får anses vara ett baskrav för alla typer av insatser. Mäts inte utfallet är det i praktiken omöjligt att avgöra hur framgångsrik en insats är.

²¹ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsdepartementet A2025/00282.

Resultat viktas utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar

Deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser har olika förutsättningar. Till grupper som står längre från arbetsmarknaden brukar Arbetsförmedlingen räkna personer som saknar gymnasieutbildning, är födda utanför Europa, är över 55 år eller har ett funktionshinder som påverkar arbetsförmågan. Dessa faktorer har i forskning och myndighetsdata visat sig ha ett starkt samband med lägre chans att etablera sig på arbetsmarknaden. En insats har troligtvis större chans att leda till ett lyckat resultat för en person som står närmare arbetsmarknaden än för en som står längre från. För att jämförelser mellan insatser, och för den delen mellan olika utförare i samma insats, ska bli rättvis, behöver därför hänsyn tas till dessa bakgrundsfaktorer hos deltagarna. För att ta hänsyn till olika förutsättningar hos deltagarna behöver resultaten som uppmäts viktas utifrån dessa förutsättningar. Arbetsförmedlingen har ett system för att åstadkomma just detta - ett statistiskt bedömningsstöd - men i dagsläget används bedömningen endast inför anvisning till den upphandlade tjänsten Rusta och matcha 2.

Kostnaderna för insatsen mäts

Givet att resurserna för arbetsmarknadspolitiken är begränsade är det viktigt att medlen satsas på insatser som faktiskt leder till resultat. För att det ska vara möjligt krävs att kostnaderna för insatsen är kända. Kostnadsberäkningen för en insats behöver så långt som möjligt ta hänsyn till både direkta och indirekta kostnader. Det vill säga inte bara kostnaderna för själva utförandet av insatsen, utan också overheadkostnader i form av handläggning, uppföljning och kontroll, i tillämpliga fall kostnader för upphandling samt alla andra kostnader som kan hänföras till insatsen. Kostnader i kombination med resultat gör det möjligt att beräkna indikatorer som är lämpliga i jämförelser mellan olika insatser - såsom kostnad per uppnått resultat. Ett sådant mått har vidare fördelen att det tar hänsyn till att olika insatser kan skilja sig åt i innehåll och intensitet. Det möjliggör därför prioriteringar inte bara utifrån resultat, utan även utifrån kostnadseffektivitet.

Resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet

Resultaten i en insats är inte konstanta, utan förändras över tid. Resultaten påverkas av flera faktorer, bland vilka särskilt kan nämnas den ekonomiska konjunkturen i allmänhet och tillgången på lediga jobb. Därtill kan även målgruppen för insatsen förändras över tid och påverka resultaten. Av dessa skäl är det viktigt att resultaten och kostnaderna i en insats mäts löpande. Vidare är det av stor vikt att uppmätta resultat för en insats redovisas öppet. En öppen redovisning av resultat gör det möjligt för utomstående att följa utvecklingen och jämföra olika insatser med varandra. Med hjälp av löpande omdömen eller utvärderingar kan såväl deltagare som myndigheter, politiker och leverantörer få en bättre förståelse för vilka metoder och aktörer som hittat bästa lösningarna för arbetssökande. Vidare ökar en öppen redovisning legitimiteten för arbetsmarknadspolitiken i stort och ger möjlighet till ansvarsutkrävande. Det bidrar till en kultur av lärande och förbättring - där aktörer kan se vad som fungerar och utveckla sina metoder därefter.

4. Fallstudier

Givet de fyra identifierade kriterierna för uppföljning är det möjligt att utvärdera hur väl befintliga arbetsmarknadspolitiska insatser uppfyller dessa. I följande avsnitt utvärderas tre upphandlade insatser - *Rusta och matcha 2*, *Steg till arbete och Arbetsmarknadsutbildning* samt två insatser som levereras av Arbetsförmedlingen med interna resurser – *SIUS* och *Sammanhållet matchningsstöd*.

4.1 Rusta och matcha 2

Matchningstjänster inom ramarna för valfrihetssystem har varit en viktig del av Arbetsförmedlingens tjänsteutbud sedan slutet av 2014 då tjänsten Stöd och matchning (STOM) startade upp. Denna tjänst ersattes sedermera av Kundval Rusta och matcha (KROM), som därefter övergått i den befintliga tjänsten *Rusta och matcha 2* (ROM2). Matchningstjänsten har redan från start konstruerats så att den ska kunna utvärderas.

Vid införandet av KROM talades om att tjänsten skulle erbjudas uppemot 40 procent av inskrivna arbetssökande på Arbetsförmedlingen. I dagsläget får omkring 38 000 arbetslösa på Arbetsförmedlingen ta del av tjänsten månatligen, motsvarande en tiondel av de inskrivna. Målgruppen för tjänsten var inledningsvis bred, eftersom tjänsten erbjuder ett individuellt stöd för arbetssökande med mindre svårigheter men som bedöms riskera långtidsarbetslöshet utan stöd. Över tid har myndigheten gjort förändringar i "fönstret" för anvisningar till tjänsten, vilket påverkat vilka arbetssökande som tagit del av stödet. I regel handlar det dock om arbetssökande som varit långtidsarbetslösa (i minst 6 månader) eller som bedöms ha någon annan typ av försvårande omständighet.

Resultaten i ROM2 mäts i förhållande till insatsens mål - hur stor andel av deltagarna som når arbete eller utbildning. Dessa resultat går att bryta ner på enskilda utförare och i tjänstens olika leveransområden. Viss kritik har riktats mot Arbetsförmedlingen från leverantörerna i tjänsten kring att det i vissa fall är svårt att verifiera resultat, vilket skulle kunna innebära att resultaten underskattas. Det pågår ett arbete med att låta Arbetsförmedlingen verifiera resultat via Skatteverket, vilket skulle underlätta registreringen av resultat.

Resultaten viktas utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar. Samtliga deltagare i tjänsten går igenom Arbetsförmedlingens bedömningsstöd, som tar hänsyn till flera faktorer som påverkar möjligheten att få ett arbete, och får en beräknad sannolikhet för att nå en lösning (utifrån tre nivåindelningar, A-C). Leverantörernas resultat presenteras för deltagarna i form av betyg som ska underlätta ett informerat val, och betygen används också av myndigheten som underlag för att avsluta kontrakt med leverantörer som underpresterar.

Rusta och matcha 2 (ROM2) bygger på valfrihet – det är deltagaren i tjänsten som väljer vilken leverantör denne vill delta hos. Som stöd i valet av leverantör utvärderar Arbetsförmedlingen leverantörernas prestation och delar ut betyg i form av stjärnor. Tanken är att underlätta för deltagarna att välja de leverantörer som presterar bäst. En annan viktig komponent i ROM2 är fokus på resultatersättning. En betydande del av ersättningen till leverantörerna betalas ut först när ett resultat i form av arbete eller utbildning konstaterats. Kostnaderna går därmed att följa över tid och viktas dessutom mot deltagarnas förutsättningar (utifrån nivåindelningen A-C). En konsekvens av att insatsen utförs av externa leverantörer är att dessa ersätts i enlighet med kontraktet och kostnaderna för tjänsten är därmed tydligt avgränsade och finns tillgängliga från Arbetsförmedlingen. Till dessa leverantörskostnader tillkommer overheadkostnader i form av administration, uppföljning och annat som utförs av Arbetsförmedlingens personal. Dessa är inte lika enkla att avgränsa utan behöver vid en kostnadsjämförelse uppskattas.

Det kriterium som ROM2 inte fullt ut uppfyller är det sista – det vill säga, resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet. Resultaten för ROM2 redovisas i flera former kontinuerligt och öppet, men inte kostnaderna. Det är fullt möjligt att från myndigheten begära ut uppgifter om kostnaderna för tjänsten, men de redovisas inte rutinmässigt på myndighetens webbplats. ROM2 uppfyller merparten av de centrala kriterier vi identifierat för uppföljning. Likväl bör noteras att samtliga parameter inom ROM2 först kom på plats fem år efter tjänstens införande.

	Resultat mäts i förhållande till insatsens mål	Resultat viktas utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar	Kostnaderna för insatsen mäts	Resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet
Rusta och matcha 2				

4.2 Sammanhållet matchningsstöd

I regleringsbrevet för 2024 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att lansera matchningstjänster i egen regi för personer som står långt från arbetsmarknaden.²² Arbetet har på myndigheten kommit att inrättas i ett ramverk som kallas *Sammanhållet matchningsstöd* (SMS). Till det nya uppdraget avsatte regeringen 79 miljoner för 2025, 158 miljoner för 2026 och 238 miljoner 2027.²³ Sedan insatsens start till och med juli 2025 har 8 400 inskrivna fått ta del av tjänsten och 220 heltidstjänster avsatts. Dock har inga medel avsatts specifikt för tjänsten, förutom personal som konteras på en särskild projektkod. Kostnader som uppstår för programanvisningar och subventionerade anställningar inom ramen för SMS faller under ordinarie anslag för respektive insats, enligt Arbetsförmedlingen.²⁴

Enligt Arbetsförmedlingen har SMS en annan målgrupp än ROM2. SMS riktar sig till personer som bedöms stå för långt från arbetsmarknaden för att vara behjälpta av

²² Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2024, sid 2.

²³ Prop. 2024/25:1 Utgiftsområde 14, s. 39.

²⁴ Mailkorrespondens med analysavdelningen på Arbetsförmedlingen, 2025-09-08.

matchningstjänster inom ramarna för ROM2. Ansvariga på Arbetsförmedlingen menar att SMS är för sökande som bedöms kunna få arbete med ett fördjupat matchningsstöd, och fokus är på kortare kompletterande insatser som ska bidra till att en matchning kan göras. Arbetspraktik hos en potentiell arbetsgivare tas som exempel. Till skillnad från insatsen STA, menar ansvariga på myndigheten, att SMS inte innehåller utredande inslag eller inslag av arbetslivsinriktad rehabilitering eller andra rustande insatser.²⁵

I regleringsbrevet för Arbetsförmedlingen 2025 öppnade regeringen upp för att låta IFAU effektutvärdera verksamheten som bedrivs inom ramarna för SMS²⁶, vilket kommer påbörjas under slutet av 2025. En effektutvärdering förtar dock inte behovet av att löpande kunna följa hur insatsen presterar i enlighet med de nämnda kriterierna. Målsättningen för SMS är, liksom i ROM2, att den arbetssökande ska övergå till arbete eller påbörja en utbildning. Arbetsförmedlingen registerför data kring resultaten i SMS, men uppföljningen är inte lika robust som den som görs inom ramarna för ROM2.

Ingen viktning av resultaten sker utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar. Det statistiska bedömningsstödet som används i ROM2 används inte för deltagare i SMS. Även om målgruppen i SMS på pappret är en annan än i ROM2 vet vi att vissa deltagare i ROM2 också tillhör en grupp arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden. Att använda bedömningsstödet även inom ramarna för SMS hade förenklat jämförelse mellan de båda insatserna.

Det är i dagsläget inte möjligt att härleda kostnaderna för SMS. Att döma av hur Arbetsförmedlingen beskrivit SMS utförs den av dedikerade handläggare. I den utsträckning detta stämmer borde det i teorin vara möjligt att följa upp kostnaderna för insatsen. I skrivande stund har dock ingen sådan sammanställning publicerats av myndigheten. Inga data kring SMS, vare sig avseende resultat eller kostnader, publiceras av Arbetsförmedlingen. Data kring resultat behöver begäras ut från myndigheten, och kostnaderna går, av ovanstående angivna skäl, inte att överblicka.

	Resultat mäts i förhållande till insatsens mål	Resultat viktas utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar	Kostnaderna för insatsen mäts	Resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet
Sammanhållet Matchningsstöd				

4.3 Steg till arbete

Steg till arbete (STA) är en upphandlad tjänst som består av arbetsförberedande och matchande insatser inom arbetslivsinriktad rehabilitering. Målgruppen är deltagare som står längre från arbetsmarknaden än de som deltar i ROM2. Tjänsten är upphandlad inom ramarna för LOU. Till skillnad från ROM2, som upphandlas i ett

²⁵ Mailkorrespondens med Tove Elvelid, Arbetsförmedlingen, 2024-12-13.

²⁶ Arbetsförmedlingens regleringsbrev 2025.

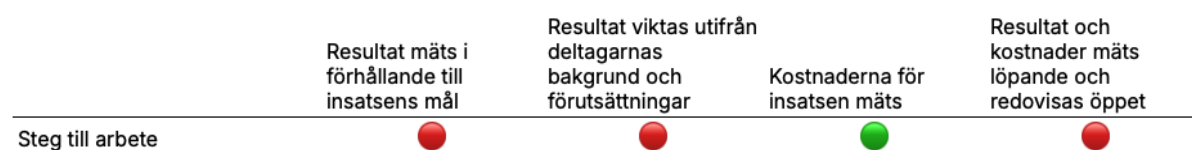
LOV-system, har STA ingen fri etablering av leverantörer och inte heller någon valfrihet för deltagarna. Kontrakt tilldelas de leverantörer som vinner upphandlingen i ett specifikt leveransområde. Två varianter av upphandling av STA har genomförts, där den ena var en prisupphandling (där leverantörerna tävlade om lägsta pris) och den andra var en kvalitetsupphandling (där ett fast pris hade satts för tjänsten). I dagsläget är det drygt 4 000 deltagare som får ta del av tjänsten månatligen.

Syftet med STA är liksom i ROM2 att deltagaren ska få ett arbete eller börja studera. STA eller andra, framtida, rehabiliteringsinsatser, lämpar sig på så sätt för en prestationsbaserad ersättningsmodell. För dessa deltagare är arbetsmarknadsetablering ofta ett mer långsiktigt mål och därför bör ersättningsmodellen i sådana fall baseras på mätbar progression. Det kan till exempel handla om ökad arbetsförmåga, fullföljd praktik eller närmande till andra aktörer i kedjan.

Dock har Arbetsförmedlingen nyligen fattat beslut om att avsluta, eller åtminstone inte förlänga, avtalet för STA med ett stort antal leverantörer. Beslutet har dock inte fattats med hänvisning till resultat eller en effektutvärdering av tjänsten, snarare hänvisas till att Arbetsförmedlingen själva förmår stötta de arbetssökande inom myndighetens egen regi.²⁷

Till skillnad från ROM2 har Arbetsförmedlingen inte samma incitament att mäta resultaten i tjänsten, eller för den delen mellan de olika leverantörerna. Eftersom deltagaren inte kan välja leverantör påverkar resultaten inte tilldelningen av deltagare. Resultaten i STA mäts följaktligen inte på ett systematiskt sätt. Arbetsförmedlingen menar att de som arbetar operativt med tjänsten följer upp hur tjänsten fungerar, men ingen statistik runt den sammanställs utöver volymer.²⁸ Följaktligen sker inte heller någon viktning av uppmätta resultat utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar, vilket försvårar möjligheten att jämföra resultaten med andra insatser i den mån de faktiskt mäts.

Kostnaderna för STA är tydligt avgränsade och lätta att kontrollera eftersom det rör sig om en upphandlad tjänst. Utbetalningarna till leverantörerna är med andra ord kända. Overheadkostnader i form av administration och uppföljning som utförs av Arbetsförmedlingens personal är dock inte lika lätta att följa. Dock redovisas varken resultat eller kostnader öppet av myndigheten.

²⁷ Bilaga till beslut om optionsutlösning Steg till arbete, upphandling 2, beslutsdatum: 4 september 2025, Arbetsförmedlingen.

²⁸ Mailkorrespondens med statistikavdelningen på Arbetsförmedlingen, 2025-05-22.

4.4 SIUS

Särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) är ett individuellt stöd för arbetssökande med nedsatt arbetsförmåga på grund av en funktionsnedsättning. Insatsen kan enligt Arbetsförmedlingen vara aktuell om man har behov av stöd för att finna, få, behålla eller återgå i ett arbete. En viss överlappning i målgrupp finns därmed med den upphandlade tjänsten Steg till arbete. Till skillnad från Steg till arbete är SIUS inte en upphandlad insats, utan tillhandahålls helt genom Arbetsförmedlingens interna resurser. Det finns inga publika uppgifter om hur många som får ta del av insatsen årligen.

SIUS är ett bra exempel på en insats som överhuvudtaget inte följs upp på ett ändamålsenligt sätt. Inga uppgifter finns att tillgå från Arbetsförmedlingen avseende insatsens resultat. Givet att resultaten inte finns att tillgå sker inte heller någon viktning utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar. SIUS är en insats som utförs av specifika handläggare. Följaktligen torde det vara möjligt att uppskatta kostnaderna för denna insats, även om de kanske inte går att särskilja från övrig handläggning fullt ut. Det är oklart i vilken utsträckning Arbetsförmedlingen följer upp kostnaderna för SIUS, och under alla omständigheter är det inte en uppgift som myndigheten redovisar öppet. Inte heller resultaten av insatsen, i den mån de ens är möjliga att följa, redovisas öppet.

	Resultat mäts i förhållande till insatsens mål	Resultat viktas utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar	Kostnaderna för insatsen mäts	Resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet
SIUS				

4.5 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning (AUB) har funnits länge som en insats inom arbetsmarknadspolitiken. Idag utförs den uteslutande av externa utbildningsanordnare, som tilldelas kontrakt utifrån LOU-upphandlingar. AUB är i regel en kort yrkesinriktad utbildning som erbjuds arbetssökande för att förbereda dem inför arbetsmarknaden inom flera olika bristyrken. I dagsläget får drygt 5 100 deltagare ta del av tjänsten månatligen.

Resultaten för arbetsmarknadsutbildning är möjliga att följa genom det resultatmått som Arbetsförmedlingen kallar "status 90". Måttet undersöker vilken status en deltagare i AUB har 90 dagar efter avslutad insats. Det är därmed fullt möjligt att följa resultaten (i form av exempelvis hur stor andel av deltagarna som gått till arbete) över tid. Ingen viktning av resultaten utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar sker dock inom AUB. Det är följaktligen inte möjligt att jämföra de viktade resultaten mellan olika utbildningsanordnare, eller för den delen med andra insatser, eftersom förutsättningarna för deltagarna inte är kända.

Liksom för övriga tjänster som utförs av externa utförare är det för AUB relativt enkelt att kontrollera de direkta kostnaderna, eftersom dessa bokförs som utbetalningar till utbildningsanordnarna. De indirekta kostnaderna för administration, upphandling, uppföljning etcetera är dock svårare att överblicka.

Arbetsmarknadsutbildning är ett exempel där detta styrproblem är särskilt tydligt. Trots stora volymer och betydande offentlig finansiering finns ingen utbredd modell för resultatbaserad ersättning. Samtidigt visar uppföljningar att utfallen varierar kraftigt mellan olika yrkesinriktningar²⁹ – utan att resurser, styrning eller upphandling anpassas efter resultaten. Genom att införa resultatbaserade komponenter kopplade till exempelvis etablering i yrkesområdet, övergång till anställning eller fortsatt utbildning, kan effektiviteten i utbildningstjänsterna öka markant. Även om både resultat och kostnader kan mätas löpande redovisas ingetdera på Arbetsförmedlingens webbplats, varför det sista kriteriet får anses ej uppfyllt.

	Resultat mäts i förhållande till insatsens mål	Resultat viktas utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar	Kostnaderna för insatsen mäts	Resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet
Arbetsmarknadsutbildning				

4.6 Sammantagen bild av fallstudierna

Fallstudierna visar att uppföljningen av arbetsmarknadspolitiken i dag präglas av stora skillnader, framför allt mellan externa och internt utförda insatser. Generellt är det betydligt lättare att följa upp upphandlade tjänster som i regel uppfyller åtminstone två av fyra nämnda kriterier i viss utsträckning. Tjänster som levereras med Arbetsförmedlingens interna resurser saknar ofta motsvarande struktur. Fallstudierna visar att endast enstaka tjänster, i praktiken främst Rusta och matcha 2, lever upp till samtliga av de fyra kriterier som krävs för att uppföljningen ska vara meningsfull och jämförbar. I många andra fall saknas grundläggande information. Det finns inga systematiska resultatmått, inga kostnader att följa och inga öppna redovisningar.

Ett återkommande problem är frånvaron av justering för deltagarnas olika förutsättningar. Följden blir att insatser som riktar sig till mer utsatta grupper i praktiken riskerar att framstå som mindre framgångsrika, trots att de kanske är mer träffsäkra givet målgruppen. Detta snedvrider möjligheten till rättvis jämförelse både mellan olika tjänster och olika utförare.

²⁹ *Arbetsmarknadsutbildningars kostnadseffektivitet och bidrag till kompetensförsörjningen*, Arbetsförmedlingen 2025.

	Resultat mäts i förhållande till insatsens mål	Resultat viktas utifrån deltagarnas bakgrund och förutsättningar	Kostnaderna för insatsen mäts	Resultat och kostnader mäts löpande och redovisas öppet
Rusta och matcha 2	●	●	●	●
Sammanhållet Matchningsstöd	●	●	●	●
Steg till arbete	●	●	●	●
SIUS	●	●	●	●
Arbetsmarknadsutbildning	●	●	●	●

De insatser som i dag inte går att jämföra är inte nödvändigtvis ineffektiva, men så länge grundläggande uppföljningsdata saknas är det omöjligt att veta. Den nuvarande bristen på uppföljning gör att stora delar av arbetsmarknadspolitiken hamnar utanför styrning, uppföljning och ansvarsutkrävande.

5. Policyförslag för en mer effektiv arbetsmarknadspolitik

Svensk arbetsmarknadspolitik befinner sig i ett läge där reformer inte bara är önskvärda, utan nödvändiga. Trots betydande investeringar saknas idag tillräcklig transparens kring och uppföljning av hur resurser används. Bristerna i uppföljning av arbetsmarknadspolitiken får långtgående och allvarliga konsekvenser. Detta inte minst då arbetsmarknadspolitiska insatser är komplexa och har stor variation när det kommer till målgrupper, målsättningar, resurser och utförare.

Följande kapitel presenterar konkreta förslag för att åtgärda detta. De utgår från tre centrala behov: att förbättra transparensen i hur resurser används, att säkerställa att insatser genomförs av aktörer som skapar mest värde och att renodla ansvars-fördelningen mellan stat, kommun och fristående aktörer. Ytterst handlar det om att säkerställa att arbetslösa får det stöd som de behöver och för att undvika en ineffektiv resurshållning av skattemedel.

Policyförslag 1:

Öppenhet och transparens som grund för jämförbarhet

Transparens är en grundförutsättning för att kunna utvärdera och utveckla arbetsmarknadspolitiken. Utan insyn i vilka insatser som faktiskt fungerar och vad de kostar, försvinner möjligheten att prioritera och styra resurser dit de gör störst nytta. Trots detta saknas idag en samlad struktur för att säkerställa jämförbarhet mellan insatser, inte bara inom men även utanför den ansvariga myndigheten.

Att öka öppenheten kring resultat och kostnader är ett nödvändigt första steg mot ett mer effektivt och evidensbaserat system. Vag målstyrning från politiken skapar svaga incitament för myndigheten att på eget initiativ utveckla uppföljning av insatsernas faktiska utfall. Om regeringen i stället ställde krav på mätbara resultat skulle det i praktiken lägga grunden för en mer resultatorienterad, träffsäker och effektiv arbetsmarknadspolitik.

För öppenhet och transparens krävs:

- Krav på redovisning av resultat och kostnad per insats i Arbetsförmedlingens årsredovisning,
- Mätbara mål i regleringsbrev – exempelvis andel övergångar till arbete eller studier, progression mot arbetsmarknaden etcetera,
- Öppna, enhetliga indikatorer för samtliga insatser, och
- Tillgängliga data som möjliggör analyser och jämförelser.

Policyförslag 2:

Enhetlig uppföljning av samtliga insatser

Ett uppföljningsramverk där samtliga insatser inom Arbetsförmedlingen omfattas är avgörande. Ramverket bör innehålla standardiserade indikatorer för övergång till arbete eller studier, kostnad per utfall samt metod för justering utifrån deltagarnas bakgrund. Ett sådant ramverk skulle skapa förutsättningar för rättvisande jämförelser mellan olika delar av myndighetens verksamhet och därmed möjliggöra mer träffsäkra prioriteringar, effektivare resursanvändning och verklig uppföljning.

För enhetlig uppföljning krävs:

- Ett generellt uppföljningssystem för samtliga insatser (både internt och externt levererade) samt uppföljning av Arbetsförmedlingens användning av förvaltningsanslaget för interna arbetsmarknadspolitiska insatser,
- Standardiserade indikatorer för övergång till arbete eller studier och kostnad per utfall,
- Ett bedömningsstöd inför anvisning till samtliga tjänster eller insatser,
- Externt tillgänglig uppföljning – inte bara inom myndigheten – med kontinuerlig presentation av resultat på Arbetsförmedlingens hemsida, och
- Likvärdiga krav på resultat och uppföljning, oavsett utförare.

Policyförslag 3:

Resultatbaserade ersättningar som incitament för effektivitet

Effektiv arbetsmarknadspolitik förutsätter att resurser används på sätt som leder till mätbara förbättringar för deltagarna. En likvärdig styrningslogik saknas, vilket påverkar möjligheten till rättvisa jämförelser och effektivitet i arbetsmarknadspolitiken.

Samtidigt behöver prestationsersättning utformas klokt. Om målen blir för snäva eller fokuserar ensidigt på snabba resultat, finns risk för att deltagare med mer komplex problematik trängs undan. Därför bör ersättningen alltid justeras utifrån deltagarens förutsättningar – något som förutsätter ett fungerande bedömningsstöd. Det saknas i dag ett generellt verktyg för att bedöma deltagarnas avstånd till arbetsmarknaden, med undantag för Rusta och matcha 2. Utan ett sådant system blir det omöjligt att jämföra resultat på ett rättvisande sätt – och därmed också att konstruera en prestationsersättning som uppmuntrar arbete med de mest utsatta arbetssökande, utan att missgynnar aktörer som tar ett större ansvar för målgruppen.

Ersättningsmodellen bör därför inte bara innehålla resultatmål, utan också byggas på en rättvisande viktningsmodell och kompletteras med mekanismer som motverkar målförskjutning och osund selektion.

För resultatbaserad krävs:

- Användning av resultatbaserad ersättning till alla upphandlade tjänster,
- Progressionsmått som grund för ersättning i specialiserade tjänster riktade till deltagare med längre väg till arbete, och
- Differentierad ersättning utifrån deltagarnas förutsättningar.

Policyförslag 4:

Använd upphandlingar som verktyg för kvalitet och utveckling

För att upphandling ska fungera som ett verktyg för utveckling krävs en aktiv styrning av både volymer, aktörsmarknad och incitamentslogik. Det handlar inte om att detaljstyra varje leverantörs metodval, utan om att sätta upp ramar som gynnar kvalitet, långsiktighet och lärande. Det är myndighetens uppgift att organisera en modell där olika aktörer konkurrerar med lösningar och resultat, inom ramen för ett tydligt ansvarssystem – och att säkerställa att den modell man skapat faktiskt levererar på sina mål.

För att upphandling ska användas som verktyg för kvalitet och utveckling krävs:

- Fokus på kvalitet i stället för lägsta pris i upphandlingar,
- Tydliga prestationskrav som avgör framtida kontrakt,
- Aktivt ansvar för den marknad som byggs genom upphandling, inklusive aktörer, incitamentslogik, volymfördelning och kapacitetskrav,
- Höga tröskelkriterier, såsom krav på tidigare erfarenhet, referenser och resultat, för att etablera sig som leverantör på marknaden, och
- Långsiktighet i avtalsmodeller för att aktörer ska våga investera i kvalitet och utveckling.

Policyförslag 5: **Fullt utnyttjande av medel till arbetsmarknadspolitiska insatser**

Den svenska arbetsmarknadspolitiken lider inte primärt av brist på resurser, snarare handlar det om att uppnå en ändamålsenlig resursanvändning. I dagsläget återlämnas flera miljarder av Arbetsförmedlingens medel till staten årligen, trots en stigande arbetslöshet. Även om politiken präglas av höga ambitionsnivåer budgeteras en försvinnande liten del till arbetsmarknadspolitiska insatser. Av Arbetsförmedlingens budget består omkring 80 procent av transfereringar och bidrag till subventionerade anställningar, medan Arbetsförmedlingens förvaltning utgör knappt åtta procent och programanslaget dryga 7,5 procent.

Med tanke på den höga arbetslösheten så återkommer frågan om varför Arbetsförmedlingen inte använder allokerade medel till fullo. Denna utveckling kan inte enbart förklaras av yttre faktorer, utan pekar också på strukturella problem i myndighetens planering och anvisning av arbetssökande till relevanta insatser. De återlämnade medlen undergräver förtroendet för myndighetens förmåga att effektivt använda resurser och illustrerar behovet av bättre samordning mellan tilldelade budgetmedel och faktiska beslut och genomförande.

För fullt utnyttjande av medel inom arbetsmarknadspolitiken krävs:

- Bättre samordning och planering av Arbetsförmedlingens förvaltningsmedel,
- Att behoven av insatser hos arbetslösa styr fördelningen av insatser, snarare än politiska nyckar. Arbetsförmedlingen borde i egenskap av expertmyndighet ge mer precisa och uppdaterade prognoser av behovsbilden, som ska ligga till grund för insatsfördelningen, och
- Tydligare målstyrning och uppföljning av arbetsmarknadspolitiska insatser, av regeringen och Arbetsförmedlingen. Regeringen ska fortsatt ha ansvar för resursfördelning mellan anslagen.

Avslutande ord

Sverige satsar mycket på arbetsmarknadspolitik, både i absoluta tal och som andel av BNP. Men trots höga ambitioner för arbetsmarknadspolitiken har den svenska arbetslösheten nått alarmerande nivåer. För att vända trenden krävs en transparent och effektiv arbetsmarknadspolitik. Bristen på öppenhet och jämförbara data försvårar dock både styrning och utveckling.

Den här rapporten har visat att insatser och resurser i arbetsmarknadspolitiken fördelas utan tillräcklig kunskap om vad som faktiskt fungerar, vilket riskerar innebära en ineffektiv användning av skattemedel och uteblivna stöd till arbetssökande.

För att skapa en arbetsmarknadspolitik som är både kostnadseffektiv och träffsäker krävs ett systematiskt och enhetligt ramverk för uppföljning, där alla insatser – oavsett utförare – omfattas av samma principer. Med transparens, enhetlig uppföljning, resultatbaserad ersättning, en upphandling med rätt kriterier och full användning av befintliga medel, kan detta uppnås. Endast då kan vi säkerställa att resurserna styrs till de insatser som ger störst effekt och att politiska beslut vilar på en solid kunskapsgrund.

Vägen framåt kräver mod att förändra, vilja att lära och förmåga att prioritera det som verkligen gör skillnad – för individen, arbetsmarknaden och samhället i stort.

Källor

Statistikdatabaser:

- OECD Data Explorer: Infra-annual labour statistics, Labour Market Programmes, Coverage and classification of OECD data for public expenditure and participants in labour market programmes
- Socialstyrelsens statistikdatabas för ekonomiskt bistånd

Rapporter och analyser:

- *Matchningsproblem och långtidsarbetslöshet i Norden efter pandemin*, IFAU Working Paper 2025:5, 25 april 2025.
- *Nordic Lessons for an Inclusive Recovery? Responses to the Impact of COVID-19 on the Labour Market*, OECD 2023.
- *Etablering eller segmentering? – En analys av systemet med subventionerade anställningar*, LO 2022.
- *Gör jobbet! En mer effektiv användning av Arbetsförmedlingens förvaltningsmedel*, Statskontoret 2025:2.
- *Arbetsmarknadsutbildningars kostnadseffektivitet och bidrag till kompetensförsörjningen*, Arbetsförmedlingen 2025.
- *Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga risker*, Riksrevisionen (RiR 2023:17)
- *Deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser – önsketänkande framför träffsäkra volymbedömningar* (rir 2018:10). Riksrevisionen (2018).
- *En effektutvärdering av arbetsförmedling med fristående leverantörer*, IFAU 2024:17.
- *Arbetsmarknadsutbildningars kostnadseffektivitet och bidrag till kompetensförsörjningen*, Arbetsförmedlingen analys 2025:2.- Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet, Ds 2024:29.
- *Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet*, Ds 2024:29.

Webbplatser:

- SKR (2024), Arbetsmarknadspolitiken lokalt och regionalt, 19 november 2024, se <https://skr.se/skr/naringslivarbetedigitalisering/arbetsmarknadsvuxenutbildning/arbetsmarknadspolitikenlokaltochregionalt.29472.html>, hämtad 2025-09-03.
- Skolverkets webbplats, se <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/statistik-om-elevs-overgang-mellan-olika-skolformer-hogskola-och-arbetsmarknad>, hämtad 2025-09-03.
- MYH, Statistik: Sysselsättning efter examen, se <https://www.myh.se/statistik/yrkeshogskoleutbildningar/statistik-program/sysselsattning-efter-examen>, hämtad 2025-09-03.

Mailkorrespondens:

- Tove Elvelid, Arbetsförmedlingen, 2024-12-13.
- Statistikavdelningen på Arbetsförmedlingen, 2025-05-22.
- Martin Grund, enhetschef Kammarkollegiet Den offentliga omställningsorganisationen, 2025-05-13.

Övrigt:

- Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2024 och 2025.
- Arbetsförmedlingens utgiftsprognoser: februari 2025, april 2024, feb 2023.
- Prop. 2024/25:1 Utgiftsområde 14.
- Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsdepartementet A2025/00282.
- Bilaga till beslut om optionsutlösning Steg till arbete, upphandling 2, beslutsdatum: 4 september 2025, Arbetsförmedlingen.

Kompetensföretagen är arbetsgivar- och branschorganisation för företag med verksamhet inom personaluthyrning, omställning och rekrytering.

2024 nådde förbundet 1 000 medlemsföretag med sammanlagt 67 000 årsanställda. Kompetensföretagen ingår i Almega och är medlem i Svenskt Näringsliv.

✶ | **Kompetensföretagen**